

Godt nyttår.

Vi er under Nidarosdomens mektige hvelv.

Stortinget vedtok i 1869 at Nidarosdomen skulle gjenreises etter å ha ligget i delvis ruin siden 1532. Slik skulle dette bygget bli selve symbolet på den nye norske nasjonen som var i ferd med å vokse fram. En ønsket å slå buen tilbake til høymiddelalderen, da Norge sist var et rike med egen kongemakt. En så det slik at den nye norske nasjonen trengte et symbol som viste til storhetstid og selvstendighet. Den sterke alliansen mellom kirke og stat ble således også markert på en synlig måte. Nidarosdomen ble nok valgt som symbol fordi den pekte tilbake på storhet og makt. Men også fordi den bar med seg den århundrelange tro på at Gud i Jesus Kristus er kommet mennesket nær. Med dette ble det åpnet opp for et enormt rikt tilfang av nasjonens historie som var knyttet til denne katedralen, som handlet om makt, men - og til de mangfoldige fortellingene om de små som ble sett, møtt og tatt vare på i dette hellige rommet. De søkte og hit, småkårsfolk og pilegrimer i håp om at det her fantes et budskap som levde i veggene, om barmhjertighet og nåde i livet.

I 1869 ble det skrevet kirkehistorie, - men også nasjonshistorie.

I 2012 ble det igjen skrevet kirkehistorie, - og nasjonshistorie.

21.mai 2012 ble det vedtatt en betydelig endring av Grunnloven i forholdet mellom stat og kirke, den mest omfattende siden 1814.

En statsreform

Flere paragrafer er blitt endret, blant annet §§ 2 og 16. Grunnlovsendringen medfører at staten ikke lenger «skal holde seg med et eget trossamfunn», og være konfesjonsbundet. Staten skal ikke lenger ha en «offentlig religion».

Med dette vedtak i Stortinget er statens særskilte kirkestyre avviklet. «Kirkelig statsråd» er opphørt. Det er slutt på kravet om medlemskap i Den norske kirke for statsråder.

Kongen er ikke lenger kirkas overhode.

Endringen i Grunnloven er således en statsreform.

Staten skal ikke lenger være direkte involvert i religiøs virksomhet. Men likevel indirekte. Stortinget ser på tros- og livssynssamfunn som viktige «verdimesige byggesteiner» som ethvert samfunn trenger for å bli holdt sammen. Ny § 16 i Grunnloven sier at Staten skal understøtte Den norske kirke som folkekirke, og andre tros- og livssynssamfunn på linje med den. Dette er oppsiktsvekkende. Det forteller at den norske stat betrakter religion og livssyn som tilhørende det offentlige rom, og at staten anser det som viktig å sikre dette religiøse og livssynsmessige et offentlig nærvær.

Frankrike har som kjent en annen tilnærming.

Staten skal ha et verdigrunnlag, som uttrykkes på følgende måte i ny §2:

« ...Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv».

Den nye §2 sier at Staten **ikke** skal være nøytral i verdispørsmål. Men landet skal styres i henhold til grunnleggende verdier som er i overensstemmelse med vår kristne og humanistiske arv.

Det regjeringsoppnevnte utvalget med oppgave å utrede « En helhetlig tros- og livssynspolitikk» ledet av generalsekretær Sturla Stålsett, avga sin innstilling bare for to dager siden, 07.01.2013. Og er på en måte direkte følge av denne Grunnlovsendringen.

«**Det livssynsåpne samfunn**» har utredningen fått som navn.

Utvalget leverer viktige prinsipielle overveielser, samt kommer med en rekke konkrete forslag til endringer som ikke minst berører Den norske kirkes rolle som religions- og livssynssamfunn.

Jeg vil her i liten grad gå inn på enkeltheter. Her må vi først lese grundig, og tenke. Debatten er alt i gang.

I første omgang har vigselfretten til tros- og livssynssamfunn vært i fokus, foruten ansvar for gravplass- forvaltningen som til nå har vært en kirkelig oppgave.

Det blir foreslått at kirkelig medvirkning under nasjonale markeringer opphører. For meg høres det ut som historieløst og forhastet. Hva feks. med Nidarosdomen og dens rolle som symbolbærer i framtida? Skal den opphøre? Her i katedralen har en gjennom lange tider feiret når Norge har gledet seg, - og en har her båret fram den nasjonale sorg. Skal vi bli en nasjon uten symboler som peker ut over vår egen tid, og oss selv? Skal vi uten videre sette Stortingsvedtaket i 1869 til side, og alt som knytter denne katedralen til land og folk? Hva med de andre kirkelige symboler og kirkehus lokalt som spiller en vesentlig rolle i folks liv, også på tvers av livssyn? Kirkene er de eneste historiske bygg vi har i Norge. Vi er ellers fattige på slike. Kirkehusene er symboler som hjelper oss å forholde oss til både fortid og framtid på en særegen måte, og som vi her til lands ikke får hjelp til på tilsvarende vis. Jeg spør bare foreløpig. For dette må vi gå langt dypere inn i før vi i fellesskap konkluderer.

Utvalget reiser dessuten spørsmålet om ikke ordet «vor kristne» skal tas ut av Grunnlovens verdiforankringsparagraf. Vi ser her for oss en tid med livlig debatt. Og det er viktig. Jeg håper at dette vil være med på å bevisstgjøre den enkeltes verdimeslige ståsted. Og det er ingen tvil om at det i framtida vil være en stor utfordring for kirka å formulere hva «det kristne» består i som verdi- og trosbegrep.

«Det livssynsåpne samfunn» er en flott benevnelse; - som for meg inviterer til dialog og samtale om viktige verdier for oss som skal leve sammen i fellesskap på tvers av tro og livssyn. Det viktigste med denne utredningen er at regjeringen viser at de har som intensjon at

tros- og livssynssamfunn skal ha en plass i det offentlige rom, og ikke bare tilhøre den private sfære.

En kirkereform

Grunnlovsendringen er og en stor kirkereform. Ved siden av de nye formuleringene i §2, definerer den nye paragraf § 16 Den norske kirke som Norges folkekirke.

Den skal være en landsomfattende kirke.

Folk må kjenne igjen kirka si.

Folk må oppleve å bli tatt på alvor i kirka si.

Folk må bli engasjert i kirka si.

Folk må bli hørt, og ha medbestemmelse i kirka si.

Det er utfordrende og forpliktende å bære navnet folkekirke.

Jeg anser det som særdeles viktig hvilken valgordning vi får i den framtidige kirke som ivaretar det enkelte kirkemedlem sin mulighet for medbestemmelse. Vi må få en valgordning hvor det enkelte kirkemedlem i størst mulig grad kan få direkte innflytelse på hvem som velges til Kirkemøtet, kirkas øverste besluttede organ. Det er en utfordring å motvirke at kirkas lederskap rekrutteres fra en forholdvis snever gruppe mennesker. Da vil dette kunne true ei framtidig folkekirke, og forståelsen av hva denne egentlig er og skal være. Dette vil være et kontinuerlig viktig tema innad i kirka.

«Det livssynsåpne samfunn»

«Det livssynsåpne samfunn» som ideal, vil være forpliktende for hvordan vi forholder oss til hverandre på tvers av livssyn og religion i samfunnet. Det åpner opp for samtale og dialog, og utfordrer til felles engasjement for medmenneskelighet og ansvar i samfunnet.

Dette leder meg over til et neste sentralt tema, et verdispørsmål som mange er opptatt av her i Trondheim akkurat nå; - oppmerksomhet mot;

Mobbing

Jeg vil berømme og takke Trondheim kommune som denne uka har en storstilt aksjon mot mobbing, en mobbefri uke i barne- og ungdomsskolene i byen. Med slagordet «**Æ for andre – æ e for andre**» er målet å få redusert mobbingen i trondheimsskolen. Jeg bærer selv det lysegrønne armbåndet med dette slagordet innpreget, - for å bli påmint et ansvar for andre. Alle elevene har det rundt håndleddet nå. Utrolig virkningsfullt å bære et slikt, - også for en voksen.

I følge en elevundersøkelse blir 1000 elever i Trondheim mobbet hver uke.

6000 elever og ansatte i ungdomsskolen skal denne uka på kino og se «Bully», en dokumentarfilm om mobbing fra USA.

Jeg var så heldig å bli invitert til å se denne filmen sist uke, og så den sammen med bla ordfører og bystyret i Trondheim. En meget sterk film som gjør dypt inntrykk, - også ganske sikkert på barn og unge.

Mobbing er et ansvar for oss voksne først og fremst. Vår væremåte smitter over på barna. Vår måte og snakke om andre på, og oppføre oss mot hverandre på, overføres til barna våre. Vi må ha nulltoleranse på mobbing. Så jeg vil utfordre oss voksne til å benytte denne anledningen til å markere våre holdninger overfor mobbing ekstra tydelig denne uka.

Men det må ikke bli med det!

Jeg vil for øvrig også berømme mange kommuner i Trøndelag for å ha sin oppmerksomhet rettet mot dette store problemet, dette fenomenet, som ødelegger så mange liv. Ja, som til og med tar liv. På visitasene er mobbing omtrent over alt tematisert i våre møter med lærere og elever i skolene.

En utfordring beslektet med dette er facebook, et tema også statsministeren var opptatt av i sin nyttårstale. Facebook kan i stor grad fungere som en farlig kanal for mobbing. Det gjorde sterkt inntrykk på meg å møte ungdomskolelever på Ugla skole under en visitas på Byåsen i 2012, hvor vi samtalte om facebook. Flere kunne berette om at de gruete seg til å «slå på facebook» av frykt for hva som kunne stå om dem der. Det som stod, ble formidlet til mange, - for dem opplevd som «en hel verden». Flere vågde ikke å dusje etter «gymmen» av frykt for å bli fotografert i skjul. For bildene kunne bli lagt ut på nettet. Men det verste var; - å ikke bli nevnt i det hele. - Å ikke bli sett. Men neglisjert og gjort usynlig. Da ble du ansett å være venneløs.

Dette er intrikat og alvorlig mobbing, som vi voksne må holde et øye med. Voksne må ta sitt ansvar for nettet, som statsministeren utfordrer til. Hvilken adferd har vi der, til forskjell fra barna? Der er vi og forbilder.

I 2012 har vi engasjert oss i mange medmenneskelige utfordringer;

Romfolket, under Olavsfestdagene og i ukene etter det,

Asylbarna i forbindelse med Høyesterettsdommen like før jul.

Dette er utfordringer vi har med oss inn i 2013.

Vi er en rik nasjon som må åpne opp våre dører for de som lider. Her har vi lange tradisjoner å ta vare på, med arven etter Nansen-hjelpen i mellomkrigstida, og en betydelig nasjonal innsats i forhold til bistandsarbeid i regi av Norad og misjons- og andre ideelle bistandsorganisasjoner.

Dette har skjedd ofte langt fra våre breddegrader. Nå er situasjonen annerledes; nå banker de nødstedte og forfulgte på vår dør og ber om hjelp, barmhjertighet og husrom.

Kirka har en særlig utfordring til å være våken.

Kirka er på hvert sted **primært universell** når det handler om medmenneskelighet og kjærlighet, **ikke nasjonal og begrensede**. Den har et ansvar alltid å stå på den svakeste sin side, uansett hvor hun eller han kommer fra.

Jesus Kristus glemte aldri hvor han kom fra. Han vedkjente seg hele sitt liv at han ble født i en stall, - på jordgulvet, - i likhet med uendelig mange mennesker.

Slik også i dag. Han glemmer ikke sitt opphav!

Han visste at han var en flyktning, en fremmed, en utstøtt.

Slik også i dag. Han glemmer det aldri!

Han er hos de som lever slik på jorda i dag.

Jesus Kristus var vendt mot jorda og oss mennesker.

Men han vedkjente seg **og** at han kom fra himmelen.

Der har vi og vårt opphav, - i Guds tanke, - Han som ville vi skulle bli til,- derfra er vi medsendt en «hellighet» som vi alltid møter når vi står ansikt til ansikt som medmennesker.

Det er en himmel over våre liv.

Del 2

Politisk redaktør Hanne Skartveit i VG skrev en meget leseverdige artikkel julaften om julehøytida under signaturen «Akkurat nå»; Hun skriver: « *Fortellingen om Jesu fødsel endret vår verden. En fjern, ofte uhåndterlig gud kom til jorden som et nyfødt guttebarn. Ut fra dette sprang fortellingene som danner grunnlaget for hele vår kulturkrets. For vårt syn på mennesket, og på livet*». Hun reflekterer innsiktsfullt og tankevekkende videre, - noe vi ikke kan gå nærmere inn på. Men dette var en av de beste «andaktene og julebetraktningene» jeg har lest denne jula. Jeg vil kanskje tro at hun ikke uten videre vil vedkjenne seg akkurat denne sjangerbenevnelsen?

En fjern, ofte uhåndterlig gud kom til jorden som et nyfødt guttebarn, - som hele tiden vedkjente seg sitt opphav; - fødselen på jordgulvet, - og at han kom fra himmelen. Både jord og himmel var forent i ham.

Fil. 2.6: «*Han (Jesus) var i Guds skikkelse og så det ikke som et rov å være Gud lik, men ga avkall på sitt eget, tok på seg tjenerskikkelse og ble mennesker lik.*»

Dette er bildet av Gud, - slik han er. Nå.

Jeg har denne jula forsøkt å følge med Jesus i de mange fortellingene om ham, - og har lagt merke til at han nesten hele tiden oppsøker de stedene hvor det omtrent er umulig å ha liv! Han oppsøkte de menneskene som er på grensen til å miste livet! Han var selv hele livet på nippet til å miste det! Han var der livet stod på spill. - Og Han ga med det et uendelig håp til de som trodde de alt hadde mistet livet, og alt håp var ute!

Han levde ut en enorm og grenseløs kjærlighet som utfordret alle med makt. Han ble hos de som alle andre hadde gått bort fra!

Hans sterkeste utfordring for oss alle, inklusive kirka er; *fiendekjærligheten*. Å elske sine fiender, - sine motstandere,

- de som ønsker livet av deg.

Han levde ut en kjærlighet som drev all frykt bort. Det var derfor så mange flokket seg om ham. Det er derfor så mange i dag drømmer og håper på ham, - håper at det virkelig er sant at han er oppstått fra de døde, - og nå som den usynlige står og våker over den svakeste mellom oss.

Han levde som den andres tjener, stod i kø og ventet sammen med de andre for å bli døpt av døperen Johannes, - for å bli en av oss.

En Gud som står i kø. Nå. Midt i mellom oss, foran oss, bak oss. Dette er Bibelens bilde av Gud.

Men Langfredag holdt det ikke. Da var det ikke kjærlighet nok her for ham. Vi tålte ikke hans grenseløse kjærlighet rettet mot alle, venn som fiende. Det ble for mye.

Vi lever i en tid med mye religiøsitet. For Gud er jo kommet tilbake i mange menneskers liv.

Vi spør etter ham. Vi vil oppleve ham.

Men vi synes han er uhåndterlig.

Slik er vel Gud. Han lar seg aldri fange.

Kirka sin utfordring er å være her med sitt budskap om Gud, tjeneren i Jesus Kristus, - i ord som i handling. En Gud som lar seg gripe i brød og vin. En Gud som gir seg til oss for at vi skal leve. En Gud som utfordrer til medmenneskelighet og kamp for skapninger som trues på livet.

Derfor skal kirka være en tjenende kirke. Den skal selv leve ut «fiendekjærligheten», - arbeide mot frykt og lysten til å skape fiendebilder, i sitt eget indre liv, men og i møte med annerledes troende.

Vi tror på en Gud som har skapt alle, og som har gitt sitt liv for alle, og som elsker oss alle gjennom alt, - og som i Jesus Kristus er medmenneske for ethvert menneske på jord! Dette er jo egentlig ubegripelig. Det kan bare tros og håpes!

Det er en oppgave for oss nå i vår nye gudstjenesteordning som ble innført 1. søndag i advent 2012, å levendegjøre dette budskapet, i ord og handling. Jeg vil takke alle menighetsråd, prester, kantorer, organister, kateketer, diakoner, klokkere og kirketjenere og alle frivillige for det arbeid dere legger ned gjennom hele året for å skape levende gudstjenester som berører oss i livet. Dette er kirkas viktigste arbeid nå i 2013 i Nidaros bispedømme.

Jeg vil takke for den entusiasme jeg merker i arbeidet med den nye gudstjenesten.

Det er den vi lever i, - og ut fra.

Må Gud velsigne oss.

Amen